

Waldaronyň aşyk-magşuklary

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Waldaronyň aşyk-magşuklary ALTY MÜŇ ÝYLlyk NEOLITIK JÜBÜT:

► WALDARONYŇ AŞYK-MAGŞUKLARY

■ Waldaronyň aşyk-magşuklary barada düşünje

«Waldaronyň aşyk-magşuklary» diýip, 2007-nji ýylda Italiýada geçirilen gazuw-agtaryş işleriniň dowamynda neolitik mazardan tapylan aýal bilen erkegiň jübüt ynsan ystyhanyna aýdylýar. Görnüşinden, bu iki ystyhan (sklet) biri-birleriniň gözleriniň içine bakyp we mäkäm gujaklaşyp ölen bolmaga çemeli. Çünki ystyhanlaryň durşy iki aşyk-magşugyň «gujaklaşyş» pozisiýasyny ýada salýar.

Bu iki ýaş juwan alty müň ýyl bäri dünýäden bihabar ýagdaýda bir-birlerine gyslyşyp ýatýrlar...

Ystyhanlaryň alty müň ýyllyk taryhynyň bardygyna garamazdan, on iki ýyl öň demirgazyk Lombardiýa welaýatynyň Mantowa şäheriniň golaýynda üstlerinden barylýança Waldaronyň aşyk-magşuklaryny bilýän ýokdy. Ýelene Mariýa Menottiniň ýolbaşçylygyndaky arheologlar topary taryhy Waldaro şäheriniň harabalyklarynda gazuw-agtaryş işlerini geçirenlerinde jübüt ýagdaýda ýatan jeset galyndysynyň üstünden bardylar: takmynan ýigirmi ýaşlarynda bolan, bir-birlerine mäkäm gyslyşan, göz göze dikilen, gollary we aýaklary bir-birine çolaşyp ýatan ýaş gyzyň we oglan taryhçylary haýrana goýdy.

Has gyzykly ýeri bolsa, neolitik eýýama degişli bu iki jübüt juda seýrek duşulan jynsdan. Olaryň bolup ýatyşy-da gaty täsin. Munuňam üstesine Demirgazyk Italiýada häzire çenli şeýle tapynda duş gelnem ýeri bolmandy. Ýaşlaryň üsti açylanda, olaryň guşaklaşyp ýatyşy dünýäniň ençeme ýurdunyň metbugatynda habar berildi. Hususanam bu tapyndy «Walentina gününe» golaý wagtda tapylmagy uly gyzyklanma döretdi.

■ Waldaronyň aşyk-magşuklary nädip ýok boldular?

Taryhçylar juwanlaryň nähili ýagdaýda ölendiklerini henizem anyklap bilenoklar. Emma ýoň bolan çeper fantastika olaryň iňňän gadym eýýamlaryň Romeo-Julettasy bolandygyny we bu iki jübütiň söýgüsi başa barmadyk aşyk-magşuklar bolandygyny çaklaýar. Bu teoriýa Şekspiriň Romeo bilen Žulettasynyň Werona şäheriniň golaýynda tapylandygyna, Romeonyň Mantowa sürgün edilendigine (ol Žulettanyň ölendigi baradaky habary şu ýerde alýar) we ýene-de bir hasratly söýginiň kyssasy bolan Juzeppe Werdiniň «Rigoletto» operasynyň Mantowada bolup geçen wakalaryna yşarat edýär. Emma soňky geçirilen barlaglar ystyhanlaryň ölmüne özleriniň sebäp bolandygyny tassyklaýan hiç hili alamat tapmady.

Arheologlar toparynyň başlygy Ýelena Mariýa Menotti: «Mundan öň biri-birini gujaklap ýatan aýal bilen erkek ystyhanyna duş gelmändik. Bu bahasyna ýetip bolmajak tapyndy. Çagalaryny gujaklap ýatan aýallaň ençeme ystyhanyna gabat gelipdik, emma bular ýaly jübütiň üstünden ilkinji gezek barşymyz. Gyslyşmak beýle-de dursun, olar bir-birlerini şeýle bir mäkäm gujaklapdyrlar welin... gözüň bilen görmeseň, söz bilen aýdylanlar bärden gaýdýar. Megerem, erkek birinji ölüp, aýal taýynyň ruhy üçin özünü gurban edipdir. Ilkinji barlaglardan çen tutsak, ýaş görüňärler. Sebäbi dişleri sagat, hiç hili zeper ýetmändir. Emma olaryň ölüm ýaşyny anyklamak üçin ystyhanlaryny laboratoriyä ugratdyk. Jübütler göz göze bakyp, gol-gola, aýak-ayaga çolaşyp, ýagny, sözünü doly manysynda gujaklaşyp ýatýrlar».

■ Bu tapyndynyň belli bahasy ýok!

Romantiki düşündirişleri hasaba almanymyzda-da, bu tapyndy neolitik arheologiyanyň iň haýran galdyryjy tapyndylarynyň biridir. Muňa begenji çäksiz bolan Menotti hem ünsi çekýär: «Bu tapyndy meni heýjanlandyrdy. Italiýanyň birnäçe ýerinde gazuw-agtaryş işlerini geçirdik. Emma olaryň hiç birisi meni şular ýaly heýjana salmandy. Men ýigrimi bäş ýyl bäre gazuw-agtaryş işleriniň içinde. Gaty köp ýerde, hatda Pompeýde hem gazuw-agtaryş işlerinde boldum. Emma olaryň hiç birisinden

şular ýaly täsirlenmändim. Sebäp diýseň, bu örän gymmatly tapyndy».

Bu tapyndynyň birden köp adam ýanynda bolan neolitik eýýamyna degişli ýeke-täk mazar däldigine garamazdan, jübütleriň durşy olaryň gymmatyny has-da artdyrýar, degişlilik döwri taýdan seredende-de juda seýrek duş gelyän tapyndy.

Süňklere geçirilen ilkinji barlaglaryň netijesi jübütleriň juwan ýaşda bolmagyndanam zyýada, orta boýludyklaryny (158 sm) (aýratynam erkegiň) görkezdi. Barlaglar aýalyň her iki tarapynda okuň ujyny, erkegiň oňurgasynda-da bir okuň bardygyny ýüze çykardy. Şeýle-de, barlagçylar 5.000 ýyl mundan öň Mantowanyň töwerekleriniň batgalyk we derýanyň gyrasynda bolandygyny, şonuň üçinem batgalygyň ol ystyhanlaryň ýitip-ýok bolup gitmän, biziň günlerimize çenli gelip ýetmegine şert döredendigini çaklaýarlar.

■ Syr hiç haçan çözülmän biler. Emma aşyk-magşuklar täze jaýlaryna gowuşdy...

Belki-de, bu iki ýaş juwanyň ölüm sebäbi hiç mahal çözülmän galar. Emma dünýäniň çar künjünden ýüzlerçe, müňlerçe turist iň gadymy romantiki jübütleri görmek üçin gelyärler.

Ystyhanlar ilkinji gezek 2011-nji ýylda Mantowanyň Arheologiýa muzeýiniň girelgesinde goýlup, belli bir wagta çenli köpçülige elýeterli edildi. Emma soňra «Mantowadaky aşyk-magşuklar» kružogy özlerine degişli otaga eýelik etmek üçin bu çäräni gurnadylar. Häzir bolsa «Waldaronyň aşyk-magşuklary» aýna gapyrjagyň içinde ilkibaşdaky gujaklaşyp ýatyşlary ýaly Mantowanyň Arheologiýa muzeýine gelen turistlere «göz gypyp» ýatyrlar...

■ Peýdalanylan çeşmeler:

Grand Voyage Italy (2015) Lovers of Valdaro: 6000 Year Old Entwined Skeletons. Available at: <http://grandvoyageitaly.weebly.com/the-piazza/lovers-of-valdaro-6000-year-old-entwined-skeletons>

Book of Research (2014) Locked in Eternal Embrace – The Lovers

of Valdaro. Available at:
<https://bookofresearch.wordpress.com/2014/11/28/locked-in-eternal-embrace-the-lovers-of-valdaro/>

The Archaeology News Network (2011) 6,000 Year-Old 'Lovers Of Valdaro' In Search of a New Home. Available at:
<https://archaeologynewsnetwork.blogspot.gr/2011/09/6000-year-old-lovers-of-valdaro-need.html> Taryhy makalalar